

ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2023/681

z 8. decembra 2022

o procesných právach podozrivých a obvinených osôb, na ktoré sa vzťahuje väzba, a o materiálnych podmienkach obmedzenia osobnej slobody

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 292,

keďže:

- (1) V súlade s článkom 2 Zmluvy o Európskej únii je Európska únia založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. V článkoch 1, 4 a 6 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) sa stanovuje, že ľudská dôstojnosť je nedotknuteľná a musí sa rešpektovať a ochraňovať, že nikoho nemožno mučiť ani podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu a že každý má právo na slobodu a bezpečnosť. V článkoch 7 a 24 charty sa zakotvuje právo na rodinný život a práva dieťaťa. V článku 21 charty sa stanovuje, že nikoho nemožno diskriminovať. V článkoch 47 a 48 charty sa uznáva právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, ako aj prezumpcia nevinoty a právo na obhajobu. V článku 52 charty sa stanovuje, že akékoľvek obmedzenie výkonu základných práv, ktoré sú v nej uznané, musí byť ustanovené zákonom a rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd, ako aj zásady nevyhnutnosti a proporcionality.
- (2) Členské štáty sú už právne viazané existujúcimi nástrojmi Rady Európy týkajúcimi sa ľudských práv a zákazu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania, najmä Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EĎP), protokolmi k tomuto dohovoru, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Európskym dohovorom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania z roku 1987. Všetky členské štáty sú okrem toho zmluvnými stranami Dohovoru Organizácie Spojených národov proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.
- (3) Je potrebné zohľadniť aj niekoľko právne nezáväzných nástrojov, ktoré sa špecifickejšie zaoberajú právami osôb, ktoré boli pozbavené osobnej slobody, najmä: na úrovni Organizácie Spojených národov, Štandardné minimálne pravidlá OSN pre zaobchádzanie s väzňami (ďalej len „pravidlá Nelsona Mandelu“), Štandardné minimálne pravidlá OSN pre opatrenia, ktoré nezahŕňajú pozbavenie osobnej slobody (ďalej len „Tokijské pravidlá“); ako aj na úrovni Rady Európy, odporúčanie Rec(2006)2-Rev týkajúce sa európskych väzenských pravidiel, odporúčanie Rec(2006)13 týkajúce sa vyšetrovacej väzby, podmienok jej výkonu a ochrany pred jej zneužitím, odporúčanie CM/Rec(2017)3 o európskych predpisoch týkajúcich sa trestov a opatrení uplatňovaných v Spoločenstve, odporúčanie CM/Rec(2014)4 týkajúce sa elektronického monitorovania, odporúčanie CM/Rec(2010)1 týkajúce sa probačných pravidiel Rady Európy a bielu knihu o preplnenosti väzníc.
- (4) Okrem toho existujú iné nástroje, ktoré sa zameriavajú na osobitné skupiny osôb pozbavených osobnej slobody, najmä: na úrovni Organizácie Spojených národov, pravidlá OSN na ochranu mladistvých pozbavených osobnej slobody a pravidlá OSN pre zaobchádzanie s väzenkyňami a opatrenia voči páchatelkám, ktoré nezahŕňajú pozbavenie osobnej slobody (ďalej len „bangkoké pravidlá“), Dohovor OSN o právach dieťaťa; ako aj na úrovni Rady Európy, odporúčanie CM/Rec(2008)11 týkajúce sa európskych pravidiel pre mladistvých páchatel'ov vystavených sankciám alebo opatreniam, odporúčanie CM/Rec(2018)5 týkajúce sa detí uväznených rodičov a odporúčanie CM/Rec(2012)12 týkajúce sa zahraničných väzňov; ako aj na medzinárodnej mimovládnej úrovni, zásady o uplatňovaní medzinárodných právnych predpisov v oblasti ľudských práv týkajúcich sa sexuálnej orientácie a rodovej identity (Jogiakartské zásady) vypracované Medzinárodnou komisiou právnikov a Medzinárodnou službou pre ľudské práva.

- (5) V rozsudku Aranyosi/Căldăraru a následných rozsudkoch ⁽¹⁾ Súdny dvor Európskej únie uznal význam podmienok obmedzenia osobnej slobody v kontexte vzájomného uznávania a uplatňovania rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV ⁽²⁾ o európskom zatykači. Európsky súd pre ľudské práva takisto rozhodol o vplyve zlých podmienok obmedzenia osobnej slobody na uplatňovanie európskeho zatykača ⁽³⁾.
- (6) V záveroch Rady z decembra 2018 o podpore vzájomného uznávania zvyšovaním vzájomnej dôvery boli členské štáty nabádané k tomu, aby využívali alternatívne opatrenia k obmedzeniu osobnej slobody s cieľom znížiť počet osôb vo väzenských objektoch, a tým podporovať dosiahnutie cieľa sociálnej rehabilitácie a takisto riešiť skutočnosť, že vzájomnej dôvere často bránia zlé podmienky obmedzenia osobnej slobody a problém preľudnených väzenských objektov ⁽⁴⁾.
- (7) V záveroch Rady z decembra 2019 o alternatívach k pozbaveniu osobnej slobody sa členské štáty zaviazali prijať viacero opatrení v oblasti obmedzenia osobnej slobody na vnútroštátnej úrovni, ako napríklad prijať alternatívne opatrenia k obmedzeniu osobnej slobody ⁽⁵⁾.
- (8) V záveroch Rady z júna 2019 o predchádzaní radikalizácii vo väzniciach a boji proti nej a o zaobchádzaní s páchatelmi teroristických a násilných extrémistických trestných činov po prepustení sa členské štáty zaviazali urýchlene prijať účinné opatrenia v tejto oblasti ⁽⁶⁾.
- (9) Už niekoľko rokov Európsky parlament vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia s cieľom riešiť otázku materiálnych podmienok vo väzniciach a zabezpečila, aby väzba zostala výnimočným opatrením, ktoré sa má používať v súlade s prezumpciou nevinoty. Táto žiadosť sa zopakovala v správe Európskeho parlamentu o európskom zatykači ⁽⁷⁾.
- (10) Na žiadosť Komisie a s financovaním z jej strany Agentúra pre základné práva vytvorila databázu venovanú podmienkam obmedzenia osobnej slobody, ktorá bola spustená v decembri 2019 a ktorá je verejne prístupná ⁽⁸⁾. Databáza agentúry venovaná podmienkam obmedzenia osobnej slobody v trestnom konaní zhromažďuje informácie o podmienkach obmedzenia osobnej slobody vo všetkých členských štátoch. Na základe vnútroštátnych noriem, noriem Únie a medzinárodných noriem, judikatúry a monitorovacích správ poskytuje informácie o vybraných hlavných aspektoch podmienok obmedzenia osobnej slobody vrátane veľkosti priestoru v celách, sanitárnych podmienok, prístupu k zdravotnej starostlivosti a ochrany pred násilím.
- (11) Dostupné štatistiky o európskom zatykači ukazujú, že od roku 2016 členské štáty odmietli alebo odložili výkon z dôvodov, ktoré súvisia so skutočným rizikom porušenia základných práv v takmer 300 prípadoch, a to aj na základe neprimeraných materiálnych podmienok obmedzenia osobnej slobody ⁽⁹⁾.
- (12) Vnútroštátne justičné orgány požiadali o konkrétnejšie usmernenia o tom, ako riešiť takéto prípady. Problémy, ktoré identifikovali odborníci z danej oblasti, sa týkajú nedostatočného zosúladenia, rozptýlenia a nejasnosti noriem v oblasti obmedzenia osobnej slobody v celej únii a sú výzvou pre justičnú spoluprácu v trestných veciach ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Rozsudok Súdneho dvora z 5. apríla 2016, Aranyosi a Căldăraru, C-404/15 a C-659/15 PPU, ECLI:EU:C:2016:198. Rozsudok Súdneho dvora z 25. júla 2018, Generalstaatsanwaltschaft, C-220/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:589 a rozsudok Súdneho dvora z 15. októbra 2019, Dimitru-Tudor Dorobantu, C-128/18, ECLI:EU:C:2019:857.

⁽²⁾ Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. ES L 190, 18.7.2002, s. 1).

⁽³⁾ Bivolaru a Moldovan/Francúzsko, rozsudok z 25. marca 2021, 40324/16 a 12623/17.

⁽⁴⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14540-2018-INIT/sk/pdf>.

⁽⁵⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14075-2019-INIT/en/pdf>.

⁽⁶⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9727-2019-INIT/sk/pdf>.

⁽⁷⁾ [2019/2207(INI)] prijatá 20. januára 2021.

⁽⁸⁾ Pozri <https://fra.europa.eu/en/databases/criminal-detention>.

⁽⁹⁾ V rokoch 2016 – 2019. Ďalšie informácie nájdete na: https://ec.europa.eu/info/publications/replies-questionnaire-quantitative-information-practical-operation-european-arrest-warrant_en.

⁽¹⁰⁾ Deviate kolo vzájomných hodnotení a záverov konferencie na vysokej úrovni o európskom zatykači, ktorú zorganizovalo nemecké predsedníctvo Rady Európskej únie v septembri 2020.

- (13) Polovica členských štátov, ktoré poskytli Komisii štatistiky o svojich väzenských populáciách, uviedla, že majú problém s preplnenosťou väzenských objektov, pričom miera obsadenosti je viac ako 100 %. Nadmerné alebo zbytočné využívanie a trvanie väzby takisto prispieva k fenoménu preplnenosti väzenských objektov, čím sa vážne narúša zlepšenie podmienok obmedzenia osobnej slobody.
- (14) Medzi členskými štátmi existujú značné rozdiely v dôležitých aspektoch väzby, ako je využívanie väzby ako krajnej možnosti a preskúmanie rozhodnutí o väzbe ⁽¹¹⁾. Maximálna lehota väzby sa takisto v jednotlivých členských štátoch líši, pričom sa pohybuje od menej ako 1 roku po viac ako 5 rokov ⁽¹²⁾. V roku 2020 sa priemerná dĺžka väzby v jednotlivých členských štátoch pohybovala od 2 mesiacov do 13 mesiacov ⁽¹³⁾. Počet osôb vo výkone väzby v pomere k celkovému počtu väzenskej populácie sa v jednotlivých členských štátoch takisto značne líši, pričom sa pohybuje od menej ako 10 % po viac ako 40 % ⁽¹⁴⁾. Takéto rozsiahle rozdiely sa javia v spoločnom priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti EÚ ako neodôvodnené.
- (15) V nedávnych správach Výboru Rady Európy na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu sa upozorňuje na pretrvávajúce určité závažné problémy v niektorých členských štátoch, ako je zlé zaobchádzanie, nevyhovujúci stav väzenských objektov, ako aj nedostatok zmysluplných činností a primeraného poskytovania zdravotnej starostlivosti.
- (16) Okrem toho Európsky súd pre ľudské práva naďalej konštatuje, že členské štáty v súvislosti s obmedzením osobnej slobody porušujú článok 3 alebo 5 EDĽP.
- (17) Keďže existuje množstvo odporúčaní v oblasti obmedzenia osobnej slobody pri trestných činoch vypracovaných medzinárodnými organizáciami, tieto odporúčania nemusia byť vždy ľahko prístupné jednotlivým sudcom a prokurátorom v členských štátoch, ktorí musia posúdiť podmienky obmedzenia osobnej slobody pred prijatím rozhodnutí, či už v kontexte európskeho zatykača alebo na vnútroštátnej úrovni.
- (18) V Únii, a najmä v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, sú potrebné osobitné minimálne normy Únie uplatniteľné rovnakým spôsobom na systémy obmedzenia osobnej slobody vo všetkých členských štátoch s cieľom posilniť vzájomnú dôveru medzi členskými štátmi a uľahčiť vzájomné uznávanie rozsudkov a rozhodnutí justičných orgánov.

⁽¹¹⁾ Pozri dokument Generálneho riaditeľstva pre spravodlivosť a spotrebiteľov s názvom *Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study): final report* [Práva podozrivých a obvinených osôb vo väzbe (prieskumná štúdia): záverečná správa], Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/293366> a dokument Generálneho riaditeľstva pre spravodlivosť a spotrebiteľov s názvom *Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study). Annex 2, Country fiches*, [Práva podozrivých a obvinených osôb vo väzbe (prieskumná štúdia): príloha 2, prehľady o jednotlivých krajinách], Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/184080>.

⁽¹²⁾ Od menej ako 1 roku v Rakúsku, Nemecku, Dánsku, Estónsku, Lotyšsku, vo Švédsku a na Slovensku, od 1 do 2 rokov v Bulharsku, Grécku, Litve, na Malte, v Poľsku a Portugalsku, 2 až 5 rokov v Česku, Francúzsku, Španielsku, Chorvátsku a Maďarsku a viac ako 5 rokov v Taliansku a Rumunsku. V Belgicku, na Cypre, vo Fínsku, v Írsku, Luxembursku, a Holandsku neexistuje žiadne časové obmedzenie.

⁽¹³⁾ V roku 2020 sa to pohybovalo v rozmedzí od niečo menej ako dva a pol mesiaca na Malte po takmer 13 mesiacov v Slovinsku. Priemerné trvanie v jednotlivých členských štátoch bolo: Rakúsko – 2,9 mesiaca, Bulharsko – 6,5 mesiaca, Česko – 5,1 mesiaca, Estónsko – 4,7 mesiaca, Fínsko – 3,7 mesiaca, Grécko – 11,5 mesiaca, Maďarsko – 12,3 mesiaca, Írsko – 2,5 mesiaca, Taliansko – 6,5 mesiaca, Litva – 2,8 mesiaca, Luxembursko – 5,2 mesiaca, Malta – 2,4 mesiaca, Holandsko – 3,7 mesiaca, Portugalsko – 11 mesiacov, Rumunsko – 5,3 mesiaca, Slovensko – 3,9 mesiaca, Slovinsko – 12,9 mesiaca, a Španielsko – 5,9 mesiaca, Za rok 2020 neboli k dispozícii žiadne údaje v prípade Belgicka, Dánska, Francúzska, Lotyšska, Poľska, Nemecka, Chorvátska, Cypru a Švédska.

⁽¹⁴⁾ V roku 2019 to bolo menej ako 10 % v Bulharsku, Česku a Rumunsku a viac ako 45 % v Luxembursku.

- (19) S cieľom posilniť vzájomnú dôveru členských štátov v ich systémy trestnej justície a tým zlepšiť vzájomné uznávanie rozhodnutí v trestných veciach sa už prijali opatrenia týkajúce sa procesných práv v trestnom konaní, a to predovšetkým týchto šiest' opatrení: smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ⁽¹⁵⁾, 2012/13/EÚ⁽¹⁶⁾, 2013/48/EÚ⁽¹⁷⁾, (EÚ) 2016/343⁽¹⁸⁾, (EÚ) 2016/800⁽¹⁹⁾ a (EÚ) 2016/1919⁽²⁰⁾, ako aj odporúčanie Komisie z 27. novembra 2013 o procesných zárukách pre zraniteľné osoby podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní⁽²¹⁾. Cieľom týchto opatrení je zabezpečiť dodržiavanie procesných práv podozrivých a obvinených osôb v trestnom konaní vrátane prípadov nariadenia väzby. Na tento účel uvedené smernice obsahujú osobitné procesné záruky pre podozrivé a obvinené osoby, ktoré sú pozbavené osobnej slobody. Smernica (EÚ) 2016/800 obsahuje osobitné ustanovenia o podmienkach väzby pre deti; ich cieľom je zaručiť blahobyt detí v prípade, že sa na ne vzťahuje takéto donucovacie opatrenie. Je nevyhnutné doplniť normy týkajúce sa procesných práv stanovené v týchto smerniciach a odporúčaní z roku 2013 a v prípade smernice (EÚ) 2016/800 aj príslušné normy týkajúce sa materiálnych podmienok obmedzenia osobnej slobody pre deti, na ktoré sa vzťahuje väzba.
- (20) Cieľom Komisie je konsolidovať a rozvíjať tieto minimálne normy stanovené v rámci Rady Európy, ako aj judikatúry Súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva. Na tento účel je nevyhnutné poskytnúť prehľad vybraných minimálnych noriem týkajúcich sa procesných práv podozrivých a obvinených osôb, na ktoré sa vzťahuje väzba, a materiálnych podmienok obmedzenia osobnej slobody v kľúčových prioritných oblastiach justičnej spolupráce v trestných veciach medzi členskými štátmi.
- (21) Pokiaľ ide o procesné práva podozrivých a obvinených osôb, na ktoré sa vzťahuje väzba, usmernenia v tomto odporúčaní by mali zahŕňať kľúčové normy týkajúce sa využívania väzby ako krajného opatrenia a alternatív k obmedzeniu osobnej slobody, dôvodov väzby, požiadaviek na rozhodovanie justičných orgánov, pravidelného preskúmania väzby, výsluchu podozrivých alebo obvinených osôb pri rozhodovaní o väzbe, účinných prostriedkov nápravy a práva na opravný prostriedok, trvania väzby a uznania času stráveného vo väzbe pri jeho odpočítaní z konečného trestu.
- (22) Pokiaľ ide o materiálne podmienky obmedzenia osobnej slobody, mali by sa stanoviť usmernenia o kľúčových normách v oblasti ubytovania, umiestňovania väznených osôb, hygieny a sanitácie, výživy, režimov obmedzenia osobnej slobody, pokiaľ ide o cvičenie a činnosti mimo cely, práce a vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, predchádzania násilliu a zlému zaobchádzaniu, kontaktu s vonkajším svetom, prístupu k právnej pomoci, postupov týkajúcich sa žiadostí a sťažností a v oblasti inšpekcií a monitorovania. Okrem toho by sa mali poskytnúť usmernenia o ochrane práv osôb, pre ktoré pozbavenie osobnej slobody predstavuje situáciu mimoriadnej zraniteľnosti, ako sú ženy, deti, osoby so zdravotným postihnutím alebo vážnymi zdravotnými ťažkosťami, LGBTIQ osoby a cudzinci, ako aj usmernenia o predchádzaní radikalizácii vo väznicach.

⁽¹⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁽¹⁶⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁽¹⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (Ú. v. EÚ L 294, 6.11.2013, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 65, 11.3.2016, s. 1).

⁽¹⁹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 132, 21.5.2016, s. 1).

⁽²⁰⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1919 z 26. októbra 2016 o právnej pomoci pre podozrivé a obvinené osoby v trestnom konaní a pre vyzíadané osoby v konaní o európskom zatykači (Ú. v. EÚ L 297, 4.11.2016, s. 1).

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 378, 24.12.2013, s. 8.

- (23) Väzba by sa mala vždy využívať ako krajné opatrenie na základe individuálneho posúdenia. Mala by sa sprístupniť a uplatňovať čo najširšia škála menej obmedzujúcich opatrení, ktoré sú alternatívou k obmedzeniu osobnej slobody (alternatívne opatrenia), vždy, keď je to možné. Členské štáty by takisto mali zabezpečiť, aby rozhodnutia o väzbe neboli diskriminačné a aby sa automaticky neukladali podozrivým a obvineným osobám na základe určitých charakteristík, ako je cudzia štátna príslušnosť.
- (24) Primerané materiálne podmienky obmedzenia osobnej slobody sú základným prvkom z hľadiska ochrany práv a dôstojnosti osôb pozbavených osobnej slobody a predchádzania porušovaniu zákazu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (zlé zaobchádzanie).
- (25) S cieľom zabezpečiť primerané normy obmedzenia osobnej slobody by členské štáty mali každej väznenej osobe poskytnúť minimálny osobný životný priestor v súlade s odporúčaniami Európskeho výboru na zabránenie mučeniu (CPT) a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.
- (26) V prípade, že osoby sú pozbavené osobnej slobody, stávajú sa obzvlášť zraniteľnými voči násiliu a zlému zaobchádzaniu, ako aj sociálnej izolácii. S cieľom zaistiť ich bezpečnosť a podporiť ich sociálnu reintegráciu by sa pri umiestňovaní a oddelovaní väznených osôb mali zohľadniť rozdiely v režimoch obmedzenia osobnej slobody, ako aj potreba chrániť väznené osoby, ktoré sú v situácii mimoriadnej zraniteľnosti voči zneužívaniu.
- (27) Režimy obmedzenia osobnej slobody by nemali neoprávnene obmedzovať slobodu pohybu väznených osôb v rámci väzenského objektu a prístup k cvičeniu, vonkajším priestorom, zmysluplným činnostiam a zmysluplnej sociálnej interakcii s cieľom umožniť im zachovať si svoje fyzické a duševné zdravie a podporovať ich sociálnu reintegráciu.
- (28) Obete trestných činov spáchaných v rámci obmedzenia osobnej slobody majú často obmedzený prístup k spravodlivosti aj napriek povinnosti štátov poskytnúť účinné prostriedky nápravy v prípadoch, keď boli porušené ich práva. V súlade s cieľmi stratégie EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025) sa odporúča, aby členské štáty v prípade porušenia práv väznených osôb zabezpečili účinné prostriedky nápravy, ako aj ochranné a podporné opatrenia. Právna pomoc a mechanizmy podávania žiadostí a sťažností by mali byť ľahko prístupné, dôverné a účinné.
- (29) Členské štáty by mali pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa obmedzenia osobnej slobody zohľadniť osobitné potreby určitých skupín väznených osôb vrátane žien, detí, starších osôb, osôb so zdravotným postihnutím alebo vážnymi zdravotnými ťažkosťami, LGBTIQ osôb, osôb s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom a cudzincov. Najmä v prípadoch obmedzenia osobnej slobody detí sa v prvom rade musí vždy brať do úvahy najlepší záujem dieťaťa.
- (30) Pokiaľ ide o páchatel'ov teroristických a násilných extrémistických trestných činov, členské štáty by mali prijať účinné opatrenia na predchádzanie radikalizácii vo väzniciach a na vykonávanie stratégií týkajúcich sa rehabilitácie a reintegrácie vzhľadom na riziko, ktoré predstavujú páchatelia teroristických a násilných extrémistických trestných činov alebo páchatelia, ktorí sa radikalizovali vo výkone väzby alebo trestu vo väznici, a vzhľadom na skutočnosť, že viacerí takíto páchatelia budú v krátkom čase prepustení.
- (31) V tomto odporúčaní sa uvádza len prehľad vybraných noriem. Na toto odporúčanie by sa malo prihliadať v zmysle podrobnejších usmernení stanovených v normách Rady Európy a judikatúre Súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva a bez toho, aby boli tieto podrobnejšie usmernenia dotknuté. Nie sú ním dotknuté existujúce ani budúce právne predpisy Únie. Nie je ním dotknutý ani záväzný výklad práva Únie, ktorý môže podať Súdny dvor Európskej únie.
- (32) Toto odporúčanie by malo takisto uľahčiť výkon európskych zatykačov podľa rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV, ako aj uznávanie rozsudkov a výkon trestov podľa rámcového rozhodnutia Rady 2008/909/SVV⁽²²⁾ o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozsudky, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody.

⁽²²⁾ Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV z 27. novembra 2008 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody, na účely ich výkonu v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 327, 5.12.2008, s. 27).

- (33) V tomto odporúčaní sa dodržiavajú a podporujú základné práva uznané v Charte základných práv Európskej únie. Cieľom tohto odporúčania je najmä podporovať rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, práva na slobodu, práva na rodinný život, práv dieťaťa, práva na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, ako aj prezumpcie nevinoty a práva na obhajobu.
- (34) Odkazy v tomto odporúčaní na príslušné opatrenia na zabezpečenie účinného prístupu osôb so zdravotným postihnutím k spravodlivosti by sa mali chápať v zmysle práv a povinností podľa Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorého zmluvnými stranami sú Európska únia a všetky jej členské štáty. Okrem toho by sa malo zabezpečiť, aby v prípade, že osoby so zdravotným postihnutím sú v trestnom konaní pozbavené osobnej slobody, tieto osoby mali na rovnakom základe s ostatnými nárok na záruky v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a aby sa s nimi zaobchádzalo v súlade s cieľmi a zásadami Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím, a to aj poskytnutím primeraných úprav vzhľadom na osobitné potreby a zabezpečením prístupnosti,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

ÚČEL TOHTO ODPORÚČANIA

- (1) V tomto odporúčaní sa stanovujú usmernenia pre členské štáty na prijatie účinných, vhodných a primeraných opatrení na posilnenie práv všetkých podozrivých a obvinených osôb v trestnom konaní, ktoré sú pozbavené osobnej slobody, a to vo vzťahu k procesným právam osôb, na ktoré sa vzťahuje väzba, ako aj vo vzťahu k materiálnym podmienkam obmedzenia osobnej slobody. Cieľom je zabezpečiť, aby sa s osobami, na ktoré sa vzťahuje pozbavenie osobnej slobody, zaobchádzalo dôstojne, aby sa dodržiavali ich základné práva a aby sa pozbavenie osobnej slobody využívalo len ako krajné opatrenie.
- (2) Týmto odporúčaním sa konsolidujú normy stanovené v rámci existujúcich politík na vnútroštátnej úrovni, na úrovni Únie a na medzinárodnej úrovni týkajúcich sa práv osôb pozbavených osobnej slobody v dôsledku konania v trestných veciach, ktoré majú zásadný význam v kontexte justičnej spolupráce v trestných veciach medzi členskými štátmi.
- (3) Členské štáty môžu rozšíriť usmernenia stanovené v tomto odporúčaní s cieľom poskytnúť vyššiu úroveň ochrany. Takéto vyššie úrovne ochrany by nemali predstavovať prekážku vzájomného uznávania rozhodnutí justičných orgánov, ktoré má toto usmernenie uľahčovať. Úroveň ochrany by nemala byť nikdy nižšia ako úroveň, ktorú poskytujú normy ustanovené v charte alebo EDP, ako ich v judikatúre vykladá Súdny dvor a Európsky súd pre ľudské práva.

VYMEDZENIE POJMOV

- (4) V tomto odporúčaní by sa pod pojmom „väzba“ malo rozumieť akékoľvek obdobie obmedzenia osobnej slobody podozrivej alebo obvinenej osoby v trestnom konaní nariadenom justičným orgánom a predchádzajúce odsúdeniu. Nemalo by zahŕňať počiatočné pozbavenie osobnej slobody vykonané políciou alebo príslušníkom orgánu presadzovania práva (alebo akoukoľvek inou osobou oprávnenou takto konať) na účely výsluchu alebo zaistenia podozrivej alebo obvinenej osoby dovtedy, kým sa nerozhodne o väzbe.
- (5) V tomto odporúčaní by sa pod pojmom „alternatívne opatrenia“ mali rozumieť menej obmedzujúce opatrenia ako alternatíva k obmedzeniu osobnej slobody.
- (6) V tomto odporúčaní by sa pod pojmom „väznená osoba“ mali rozumieť osoby pozbavené osobnej slobody vo výkone väzby a odsúdené osoby vo výkone trestu odňatia slobody. Pod pojmom „väzenský objekt“ by sa mala rozumieť akákoľvek väznica alebo iný objekt na zadržiavanie väznených osôb, ako sa vymedzuje v tomto odporúčaní.
- (7) V tomto odporúčaní by sa pod pojmom „dieťa“ mala rozumieť osoba mladšia ako 18 rokov.

- (8) V tomto odporúčaní by sa pod pojmom „mladý dospelý“ mala rozumieť osoba staršia ako 18 rokov a mladšia ako 21 rokov.
- (9) V tomto odporúčaní by sa pojem „osoby so zdravotným postihnutím“ mal vykladať v súlade s článkom 1 Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím tak, aby zahŕňal osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovým postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými.

VŠEOBECNÉ ZÁSADY

- (10) Členské štáty by mali väzbu využívať len ako krajné opatrenie. Mali by sa uprednostňovať alternatívne opatrenia k obmedzeniu osobnej slobody, najmä v prípade trestných činov, ktoré sa trestajú iba krátkym trestom odňatia slobody, alebo ak je páchatelom dieťa.
- (11) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa s väznenými osobami zaobchádzalo s rešpektom a dôstojne a v súlade s príslušnými povinnosťami členských štátov v oblasti ľudských práv vrátane zákazu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu, ako sa stanovuje v článku 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach a v článku 4 Charty základných práv Európskej únie.
- (12) Členské štáty sa vyzývajú, aby organizovali obmedzenie osobnej slobody takým spôsobom, ktorým by sa uľahčila sociálna reintegrácia väznených osôb s cieľom predchádzať recidíve.
- (13) Členské štáty by mali toto odporúčanie uplatňovať bez akýchkoľvek rozdielov vrátane rasového alebo etnického pôvodu, farby pleti, pohlavia, veku, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo akéhokoľvek iného postavenia.

MINIMÁLNE NORMY TÝKAJÚCE SA PROCESNÝCH PRÁV PODOZRIVÝCH A OBVINENÝCH OSÔB, NA KTORÉ SA VZŤAHUJE VÄZBA

Väzba ako krajné opatrenie a alternatívy k obmedzeniu osobnej slobody

- (14) Členské štáty by mali nariadiť väzbu len vtedy, ak je to vyslovene nevyhnutné, a len ako krajné opatrenie, pričom by mali náležite zohľadniť špecifické okolnosti jednotlivých prípadov. Na tento účel by členské štáty mali uplatňovať alternatívne opatrenia, ak je to možné.
- (15) Členské štáty by mali prijať prezumpciu v prospech prepustenia na slobodu. Členské štáty by mali vyžadovať, aby príslušné vnútroštátne orgány znášali dôkazné bremeno preukázania nevyhnutnosti nariadenia väzby.
- (16) S cieľom zabrániť neprímeranému využívaniu väzby by členské štáty mali sprístupniť čo najširšiu škálu alternatívnych opatrení, ako sú alternatívne opatrenia uvedené v rámcovom rozhodnutí Rady 2009/829/SVV ⁽²³⁾ o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozhodnutia o opatreniach dohľadu ako alternatíve väzby.
- (17) Tieto opatrenia by mohli zahŕňať: a) záväzky dostaviť sa pred justičný orgán podľa potreby, nezasahovať do výkonu spravodlivosti a nezapájať sa do vykonávania istých činností vrátane výkonu povolania alebo istého zamestnania; b) požiadavky ohlasovať sa každý deň alebo pravidelne justičnému orgánu, polícii alebo inému orgánu; c) požiadavky prijať dohľad agentúry určenej justičným orgánom; d) požiadavky podrobiť sa elektronickému monitorovaniu; e) požiadavky zdržiavať sa na určenej adrese, s podmienkami alebo bez nich, pokiaľ ide o počet hodín, ktoré sa tam

⁽²³⁾ Rámcové rozhodnutie Rady 2009/829/SVV z 23. októbra 2009 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozhodnutia o opatreniach dohľadu ako alternatíve väzby medzi členskými štátmi Európskej únie (Ú. v. EÚ L 294, 11.11.2009, s. 20).

majú stráviť; f) požiadavky neopúšťať určené miesta alebo oblasti bez povolenia alebo tam nevstupovať bez povolenia; g) požiadavky nestrétať sa s určenými osobami bez povolenia; h) požiadavky odovzdať cestovné pasy alebo iné doklady totožnosti a i) požiadavky poskytnúť alebo zabezpečiť finančné alebo iné formy záruk na výkon väzby.

- (18) Ak je ako podmienka prepustenia stanovená finančná záruka, členské štáty by mali navyše vyžadovať, aby bola jej suma bola úmerná prostriedkom podozrivej alebo obvinenej osoby.

Dôvodné podozrenie a dôvody väzby

- (19) Členské štáty by mali nariadiť väzbu len na základe dôvodného podozrenia stanoveného pomocou dôkladného individuálneho posúdenia, že podozrivý spáchal predmetný trestný čin, a mali by obmedziť právne dôvody nariadenia väzby na tieto dôvody: a) riziko úteku; b) riziko recidívy; c) riziko, že podozrivá alebo obvinená osoba zasiahne do výkonu spravodlivosti; alebo d) riziko ohrozenia verejného poriadku.
- (20) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa stanovenie akéhokoľvek rizika zakladalo na individuálnych okolnostiach prípadu, ale aby sa zohľadňovali najmä tieto prvky: a) povaha a závažnosť údajného trestného činu; b) predpokladaný trest, ktorý sa uloží v prípade odsúdenia; c) vek, zdravotný stav, charakter, predchádzajúce odsúdenia a osobná a sociálna situácia podozrivého, a najmä jeho väzby s komunitou; a d) správanie podozrivého, najmä to, ako si splnil všetky prípadné povinnosti uložené v priebehu predchádzajúceho trestného konania. Len samotná skutočnosť, že podozrivý nie je štátnym príslušníkom štátu, v ktorom sa predpokladá, že bol trestný čin spáchaný, alebo naň nemá žiadne iné väzby nepostačuje na vyvodenie záveru, že existuje riziko úteku.
- (21) Členské štáty sa vyzývajú, aby nariaďovali väzbu len v prípade trestných činov, ktoré sa trestajú trestom odňatia slobody v trvaní najmenej jeden rok.

Odôvodnenie rozhodnutí o väzbe

- (22) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby každé rozhodnutie justičného orgánu o nariadení väzby, o predĺžení takejto väzby alebo o uložení alternatívnych opatrení bolo riadne odôvodnené a opodstatnené a odkazovalo na špecifické okolnosti podozrivej alebo obvinenej osoby odôvodňujúce jej obmedzenie osobnej slobody. Dotknutej osobe by sa mala poskytnúť kópia rozhodnutia, ktoré by malo obsahovať aj dôvody, prečo sa alternatívy k väzbe nepovažujú za vhodné.

Pravidelné preskúvanie väzby

- (23) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby justičný orgán pravidelne preskúmaval zachovanie platnosti dôvodov, na základe ktorých je podozrivá alebo obvinená osoba držaná vo väzbe. Hneď ako dôvody na väzbu osoby zaniknú, členské štáty by mali zabezpečiť, aby bola podozrivá alebo obvinená osoba prepustená bez zbytočného odkladu.
- (24) Členské štáty by mali umožniť, aby sa pravidelné preskúvanie rozhodnutí o väzbe mohlo začať na žiadosť žalovaného alebo z úradnej moci justičného orgánu.
- (25) V zásade by mali členské štáty obmedziť interval medzi preskúvaniami na maximálne jeden mesiac s výnimkou prípadov, keď má podozrivá alebo obvinená osoba právo kedykoľvek podať žiadosť o prepustenie a dostať rozhodnutie o tejto žiadosti bez zbytočného odkladu.

Výsluch podozrivej alebo obvinenej osoby

- (26) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa podozrivá alebo obvinená osoba vypočula osobne alebo cez právneho zástupcu formou kontradiktórneho ústneho výsluchu pred príslušným justičným orgánom, ktorý rozhoduje o väzbe. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa rozhodnutia o väzbe prijímali bez zbytočného odkladu.

- (27) Členské štáty by mali uplatniť právo podozrivej alebo obvinenej osoby na súdne konanie v primeranej lehote. Členské štáty by mali najmä zabezpečiť, aby sa prípady, v ktorých sa nariadila väzba, riešili ako naliehavé a s náležitou starostlivosťou.

Účinné prostriedky nápravy a právo na opravný prostriedok

- (28) Členské štáty by mali zaručiť, aby podozrivé alebo obvinené osoby, ktoré boli pozbavené osobnej slobody, mohli požiadať o pomoc súd príslušný preskúmať zákonnosť ich obmedzenia osobnej slobody a prípadne nariadiť ich prepustenie.
- (29) Členské štáty by mali poskytnúť podozrivým alebo obvineným osobám, na ktoré sa vzťahuje rozhodnutie o väzbe, právo na opravný prostriedok proti takémuto rozhodnutiu a informovať ich o tomto práve v čase prijatia rozhodnutia.

Dĺžka trvania väzby

- (30) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby dĺžka trvania väzby neprekračovala trest, ktorý možno uložiť za daný trestný čin, a aby mu nebola neúmerná.
- (31) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby dĺžka trvania uloženej väzby nebola v rozpore s právom väznenej osoby na súdne konanie v primeranej lehote.
- (32) Členské štáty by mali za prioritu považovať konania týkajúce sa osoby, na ktorú sa vzťahuje väzba.

Odpočítanie času stráveného vo väzbe z konečného trestu

- (33) Členské štáty by mali odpočítat akékoľvek obdobie väzby predchádzajúcej odsúdeniu, a to aj v prípade, že sa uskutočnila prostredníctvom alternatívnych opatrení, z dĺžky trvania akéhokoľvek následne uloženého trestu odňatia slobody.

MINIMÁLNE NORMY TÝKAJÚCE SA MATERIÁLNYCH PODMIENOK OBMEDZENIA OSOBNEJ SLOBODY

Ubytovanie

- (34) Členské štáty by mali každej väznenej osobe prideliť plochu s minimálnou veľkosťou 6 m² v jednolôžkových celách a 4 m² vo viaclôžkových celách. Členské štáty by mali zaručiť, aby absolútny minimálny osobný priestor, ktorý má každá väznená osoba k dispozícii, vrátane priestoru vo viaclôžkových celách, zodpovedal veľkosti plochy najmenej 3 m² na väznenú osobu. Ak je osobný priestor, ktorý má väznená osoba k dispozícii, menší ako 3 m², vzniká silná domnienka porušenia článku 3 EDP. Výpočet priestoru k dispozícii by mal zahŕňať plochu, na ktorej sa nachádza nábytok, ale nie plochu, na ktorej sa nachádzajú sanitárne zariadenia.
- (35) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby akékoľvek výnimočné zmenšenie absolútnej minimálnej plochy 3 m² na väznenú osobu bolo krátkodobé, príležitostné, podružné a sprevádzané dostatočnou mierou slobody pohybu mimo cely a primeranými činnosťami mimo cely. Okrem toho by členské štáty mali zabezpečiť, aby sa v takýchto prípadoch v objekte zaistili vhodné všeobecné podmienky obmedzenia osobnej slobody a aby dotknutá osoba nebola vystavená iným skutočnostiam, ktoré by bolo možné považovať za okolnosti zhoršujúce zlé podmienky obmedzenia osobnej slobody, ako napríklad iné nedostatky, pokiaľ ide o minimálne štrukturálne požiadavky na cely alebo sanitárne zariadenia.
- (36) Členské štáty by mali zaručiť, aby väznené osoby mali vo svojich celách prístup k prirodzenému svetlu a čerstvému vzduchu.

Umiestňovanie

- (37) Členské štáty sa vyzývajú, aby sa väznené osoby v čo najväčšej možnej miere umiestňovali do väzenských objektov blízko ich domovov alebo iných miest vhodných na účely ich sociálnej rehabilitácie, pričom v prípade detí by sa to malo zabezpečiť.

- (38) Členské štáty by mali zaistiť, aby sa osoby vo výkone väzby umiestňovali oddelene od odsúdených väznených osôb. Ženy by sa mali umiestňovať oddelene od mužov. Deti by sa nemali držať spolu s dospelými, pokiaľ sa taký krok nepovažuje za najlepší záujem dieťaťa.
- (39) Ak väznené dieťa dosiahne vek 18 rokov a v prípade mladých dospelých do 21 rokov by členské štáty mali stanoviť možnosť naďalej uvedenú osobu držať oddelene od ostatných väznených dospelých osôb, ak je to odôvodnené, a to pri zohľadnení okolností dotknutej osoby a za predpokladu, že je to v súlade s najlepším záujmom detí, ktoré sú držané s uvedenou osobou.

Hygienické a sanitárne podmienky

- (40) Členské štáty by mali zabezpečiť nepretržitý prístup k sanitárnym zariadeniam, ktoré by mali poskytovať dostatočné súkromie väzneným osobám, vrátane účinného štrukturálneho oddelenia týchto zariadení od obytných priestorov vo viac lôžkových celách.
- (41) Členské štáty by mali zaviesť účinné opatrenia na udržiavanie dobrých hygienických podmienok pomocou dezinfekcie a fumigácie. Členské štáty by okrem toho mali zabezpečiť, aby sa väzneným osobám poskytovali základné sanitárne potreby vrátane hygienických obrúskov a aby bola v celách k dispozícii teplá a tečúca voda.
- (42) Členské štáty by mali väzneným osobám poskytnúť vhodné čisté oblečenie a posteľnú bielizeň a prostriedky na udržiavanie čistoty týchto predmetov.

Výživa

- (43) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa strava poskytovala v dostatočnom množstve a v dostatočnej kvalite s cieľom uspokojiť výživové potreby väznených osôb a aby sa strava pripravovala a podávala za hygienických podmienok. Okrem toho by členské štáty mali zaručiť, aby väznené osoby mali nepretržitý prístup k čistej pitnej vode.
- (44) Členské štáty by mali väzneným osobám poskytovať výživnú stravu, ktorej zloženie zodpovedá veku, zdravotnému postihnutiu, zdravotnému stavu, fyzickej kondícii, viere, kultúre a povahe ich práce.

Čas strávený mimo cely a vonku

- (45) Členské štáty by mali väzneným osobám umožniť cvičiť na čerstvom vzduchu aspoň jednu hodinu denne a mali by im na tento účel poskytnúť priestrané a vhodné zariadenia a vybavenie.
- (46) Členské štáty by mali väzneným osobám umožniť tráviť primeraný čas mimo cely na účely venovania sa práci, vzdelávaniu a rekreačným činnostiam, ktoré sú nevyhnutné na udržiavanie primeranej úrovne ľudskej a sociálnej interakcie. S cieľom predchádzať porušovaniu zákazu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu by mali členské štáty zabezpečiť, aby všetky výnimky z tohto pravidla v kontexte osobitných bezpečnostných režimov a opatrení vrátane samoväzby boli nevyhnutné a primerané.

Práca a vzdelávanie väznených osôb s cieľom podporovať ich sociálnu reintegráciu

- (47) Členské štáty by mali investovať do sociálnej rehabilitácie väznených osôb, pričom by mali prihliadať na ich individuálne potreby. Na tento účel by sa členské štáty mali snažiť poskytovať platenú prácu užitočnej povahy. S cieľom podporovať úspešnú reintegráciu väznených osôb do spoločnosti a na trh práce by mali členské štáty uprednostňovať prácu, ktorá zahŕňa odbornú prípravu.
- (48) S cieľom pomôcť väzneným osobám pripraviť sa na ich prepustenie a uľahčiť ich reintegráciu do spoločnosti by mali členské štáty zabezpečiť, aby všetky väznené osoby mali prístup k bezpečným, inkluzívnym a dostupným vzdelávacím programom (vrátane dištančného vzdelávania), ktoré spĺňajú ich individuálne potreby a zároveň zohľadňujú ich aspirácie.

Zdravotná starostlivosť

- (49) Členské štáty by mali zaručiť, aby väznené osoby mali včasný prístup k lekárskej pomoci vrátane psychologickú pomoci, ktoré vyžadujú na zachovanie svojho fyzického a duševného zdravia. Na tento účel by členské štáty mali zabezpečiť, aby zdravotná starostlivosť vo väzenských objektoch spĺňala rovnaké normy, aké sa poskytujú v rámci vnútroštátneho systému verejného zdravotníctva, a to aj pokiaľ ide o psychiatrickú liečbu.
- (50) Členské štáty by mali poskytovať pravidelný lekársky dohľad a podporovať programy očkovania a zdravotného skríningu vrátane prenosných ochorení (HIV, vírusová hepatitída B a C, tuberkulóza a sexuálne prenosné choroby) a neprenosných ochorení (najmä skrínung rakoviny), po ktorých prípadne nasleduje diagnostika a začatie liečby. Programy vzdelávania v oblasti zdravia môžu prispieť k zvýšeniu miery skrínungu a zdravotnej gramotnosti. Členské štáty by mali najmä zabezpečiť, aby sa osobitná pozornosť venovala liečbe väznených osôb s drogovou závislosťou, prevencii infekčných ochorení a starostlivosti v tejto oblasti, duševnému zdraviu a prevencii samovrážd.
- (51) Členské štáty by mali vyžadovať, aby sa lekárske vyšetrenie vykonalo bez zbytočného odkladu na začiatku akéhokoľvek obdobia pozbavenia osobnej slobody a po akomkoľvek premiestnení.

Predchádzanie násiliu a zlému zaobchádzaniu

- (52) Členské štáty by mali prijať všetky primerané opatrenia na zaistenie bezpečnosti väznených osôb a na predchádzanie akejkoľvek forme mučenia alebo zlého zaobchádzania. Členské štáty by mali najmä prijať všetky primerané opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa väznené osoby nestali predmetom násillia alebo zlého zaobchádzania páchaného personálom väzenského objektu a aby sa pri zaobchádzaní s nimi rešpektovala ich dôstojnosť. Členské štáty by takisto mali vyžadovať, aby personál vo väzenskom objekte a všetky príslušné orgány chránili väznené osoby pred násillím alebo zlým zaobchádzaním páchaným inými väznenými osobami.
- (53) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby plnenie tejto povinnosti starostlivosti a akéhokoľvek použitie sily personálom vo väzenskom objekte podliehali dohľadu.

Kontakt s vonkajším svetom

- (54) Členské štáty by mali väzneným osobám umožniť prijímať návštevy ich rodín a iných osôb, akými sú právni zástupcovia, sociálni pracovníci a lekári. Členské štáty by takisto mali väzneným osobám umožniť voľne korešpondovať s takýmito osobami formou listov a čo najčastejšie telefonickou formou alebo inými formami komunikácie vrátane alternatívnych komunikačných prostriedkov pre osoby so zdravotným postihnutím.
- (55) Členské štáty by mali poskytnúť vhodné priestory na prijímanie návštev rodinných príslušníkov za podmienok zohľadňujúcich potreby detí, ktoré sú v súlade s požiadavkami bezpečnosti, ale sú pre deti menej traumatizujúce. Takýmito návštevami rodinných príslušníkov by sa malo zabezpečiť udržiavanie pravidelného a zmysluplného kontaktu medzi rodinnými príslušníkmi.
- (56) Členské štáty by mali zvážiť umožnenie komunikácie pomocou digitálnych prostriedkov, ako sú videohovory, s cieľom okrem iného umožniť väzneným osobám udržiavať kontakt so svojimi rodinami, uchádzať sa o prácu, absolvovať kurzy odbornej prípravy alebo hľadať ubytovanie v rámci prípravy na prepustenie.
- (57) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby v prípadoch, keď je väzneným osobám výnimočne zakázaná komunikácia s vonkajším svetom, bolo takéto obmedzujúce opatrenie vyslovene nevyhnutné a primerané a aby sa neuplatňovalo na príliš dlhé obdobie.

Právna pomoc

- (58) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby väznené osoby mali účinný prístup k právnikovi.
- (59) Členské štáty by mali rešpektovať dôvernosť stretnutí a iných foriem komunikácie medzi väznenými osobami a ich právnymi poradcami vrátane právnej korešpondencie.

- (60) Členské štáty by mali väzneným osobám poskytnúť prístup k dokumentom týkajúcim sa ich súdneho konania alebo im umožniť ponechať si ich v držbe.

Žiadosti a sťažnosti

- (61) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby boli všetky väznené osoby jasne informované o pravidlách uplatniteľných v ich konkrétnom väzenskom objekte.
- (62) Členské štáty by mali uľahčiť účinný prístup k postupu umožňujúcemu väzneným osobám oficiálne vzniesť námietky proti aspektom ich života vo väzenskom objekte. Členské štáty by mali najmä zabezpečiť, aby väznené osoby mohli slobodne podávať dôverné žiadosti a sťažnosti týkajúce sa zaobchádzania s nimi, a to prostredníctvom vnútorných aj vonkajších mechanizmov podávania sťažností.
- (63) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sťažnosti väznených osôb vybavoval rýchlo a dôsledne nezávislý orgán alebo súd oprávnený nariadiť nápravné opatrenia, najmä opatrenia na ukončenie akéhokoľvek porušovania práva nebyť vystavený mučeniu alebo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.

Osobitné opatrenia pre ženy a dievčatá

- (64) Členské štáty by mali pri prijímaní rozhodnutí, ktoré majú vplyv na akýkoľvek aspekt obmedzenia osobnej slobody žien a dievčat, zohľadňovať ich osobitné fyzické, odborné, sociálne a psychologické potreby, ako aj sanitárne a zdravotné požiadavky,
- (65) Členské štáty by mali väzneným osobám umožniť porodiť v nemocnici mimo väzenského objektu. Ak sa dieťa napriek tomu narodí vo väzenskom objekte, členské štáty by mali zariadiť všetku potrebnú podporu a vybavenie s cieľom chrániť puto medzi matkou a dieťaťom a zaručiť jeho fyzické a duševné blaho vrátane primeranej predporodnej a popôrodnej zdravotnej starostlivosti.
- (66) Členské štáty by mali umožniť väzneným osobám, ktoré majú dojčatá, aby si tieto deti ponechali pri sebe vo väzenskom objekte, pokiaľ je takýto krok v súlade s najlepším záujmom dieťaťa. Členské štáty by mali poskytnúť osobitné ubytovanie a prijať všetky primerané opatrenia zohľadňujúce potreby detí s cieľom zabezpečiť zdravie a blaho dotknutých detí počas výkonu trestu.

Osobitné opatrenia pre cudzincov

- (67) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby cudzinci a iné väznené osoby s osobitnými jazykovými potrebami a pozbavené osobnej slobody mali primeraný prístup k profesionálnym tlmočnickým službám a prekladom písomných materiálov v jazyku, ktorému rozumejú.
- (68) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby boli cudzinci bez zbytočného odkladu informovaní o ich práve požiadať o kontakt s diplomatickou alebo konzulárnou službou krajiny ich štátnej príslušnosti a aby im bolo poskytnuté primerané príslušenstvo na komunikáciu s nimi.
- (69) Členské štáty by mali zabezpečiť poskytovanie informácií o právnej pomoci.
- (70) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby boli cudzinci informovaní o možnosti požiadať o presun výkonu trestu alebo opatrení dohľadu v prípravnom konaní do krajiny ich štátnej príslušnosti alebo trvalého pobytu, napríklad podľa rámcového rozhodnutia 2008/909/SVV a rámcového rozhodnutia 2009/829/SVV.

Osobitné opatrenia pre deti a mladých dospelých

- (71) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy najlepší záujem dieťaťa vo všetkých veciach týkajúcich sa jeho obmedzenia osobnej slobody a aby sa zohľadnili jeho osobitné práva a potreby pri prijímaní rozhodnutí, ktoré majú vplyv na akýkoľvek aspekt jeho obmedzenia osobnej slobody.

- (72) Členské štáty by pre deti mali zaviesť primeraný a multidisciplinárny režim obmedzenia osobnej slobody, ktorým sa zabezpečí a bude sa chrániť ich zdravie a fyzický, duševný a emocionálny rozvoj, ich právo na vzdelanie a odbornú prípravu, účinné a pravidelné uplatňovanie ich práva na rodinný život a prístup k programom na podporu ich reintegrácie do spoločnosti.
- (73) Akékoľvek použitie disciplinárnych opatrení vrátane samoväzby, použitia obmedzovacích prostriedkov alebo použitia sily by malo byť predmetom zváženia ich vyslovenej nevyhnutnosti a primeranosti.
- (74) Členské štáty sa vyzývajú, aby voči mladým páchatelom, ktorí sú mladší ako 21 rokov, v prípade potreby uplatňovali režim obmedzenia osobnej slobody mladistvých.

Osobitné opatrenia pre osoby so zdravotným postihnutím alebo s vážnymi zdravotnými ťažkosťami

- (75) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím alebo iné osoby s vážnymi zdravotnými ťažkosťami dostali primeranú starostlivosť porovnateľnú so starostlivosťou poskytovanou v rámci vnútroštátneho systému verejného zdravotníctva, ktorá spĺňa ich individuálne potreby. Členské štáty by mali najmä zabezpečiť, aby osoby, ktorým boli diagnostikované zdravotné ťažkosti súvisiace s duševným zdravím, dostali špecializovanú odbornú starostlivosť, v prípade potreby v špecializovaných inštitúciách alebo vo vyhradených častiach väzenského objektu pod lekárskeho dohľadom, a takisto, aby sa nepretržitá zdravotná starostlivosť poskytovala v prípade potreby aj osobám v rámci prípravy na prepustenie.
- (76) Členské štáty by mali venovať osobitnú pozornosť uspokojovaniu potrieb väznených osôb so zdravotným postihnutím alebo s vážnymi zdravotnými ťažkosťami a zabezpečeniu prístupnosti týmto osobám, pokiaľ ide o materiálne podmienky obmedzenia osobnej slobody a režimy obmedzenia osobnej slobody. To by malo zahŕňať poskytovanie vhodných činností takýmto väzneným osobám.

Osobitné opatrenia na ochranu iných väznených osôb, ktoré majú osobitné potreby alebo sú zraniteľnými osobami

- (77) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa obmedzením osobnej slobody ďalej neprehlbovala marginalizácia osôb z dôvodu ich sexuálnej orientácie, rasového alebo etnického pôvodu, náboženského presvedčenia alebo na základe akéhokoľvek iného dôvodu.
- (78) Členské štáty by mali prijať všetky primerané opatrenia na predchádzanie akémukoľvek násiliu alebo inému zlému zaobchádzaniu, ako je fyzické, psychické alebo sexuálne zneužívanie, ktoré pácha personál väzenského objektu alebo iné väznené osoby voči osobám z dôvodu ich sexuálnej orientácie, rasového alebo etnického pôvodu, náboženského presvedčenia alebo na základe akéhokoľvek iného dôvodu. Členské štáty by mali zabezpečiť uplatňovanie osobitných ochranných opatrení v prípade, že existuje riziko takéhoto násillia alebo zlého zaobchádzania.

Inšpekcie a monitorovanie

- (79) Členské štáty by mali uľahčiť pravidelné inšpekcie vykonávané nezávislým orgánom s cieľom zhodnotiť, či sa väzenské objekty spravujú v súlade s požiadavkami vnútroštátneho a medzinárodného práva. Členské štáty by mali najmä poskytnúť neobmedzený prístup Výboru na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a sieti národných preventívnych mechanizmov.
- (80) Členské štáty by mali poskytnúť prístup do väzenských objektov poslancom národných parlamentov a vyzývajú sa, aby poskytli podobný prístup aj poslancom Európskeho parlamentu.
- (81) Členské štáty by mali takisto zvážiť organizovanie pravidelných návštev väzenských objektov a iných väzenských centier pre sudcov, prokurátorov a obhajcov v rámci odbornej justičnej prípravy.

Osobitné opatrenia na riešenie radikalizácie vo väzniciach

- (82) Členské štáty sa vyzývajú, aby vykonali počiatočné posúdenie rizika s cieľom určiť vhodný režim obmedzenia osobnej slobody väznených osôb podozrivých z teroristických a násilných extrémistických trestných činov alebo odsúdených za ne.

- (83) Na základe tohto posúdenia rizika sa tieto väznené osoby môžu umiestniť spoločne do samostatného bloku určeného pre teroristov alebo sa môžu rozmiestniť medzi všeobecnú väzenskú populáciu. V druhom prípade by mali členské štáty zabrániť priamemu kontaktu takýchto osôb s väznenými osobami, ktoré sa v rámci obmedzenia osobnej slobody nachádzajú v situácii mimoriadnej zraniteľnosti.
- (84) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby ďalšie posúdenia rizík pravidelne vykonávala väzenská správa (na začiatku obmedzenia osobnej slobody, počas obmedzenia osobnej slobody a pred prepustením väznených osôb podozrivých z teroristických a násilných extrémistických trestných činov alebo odsúdených za ne).
- (85) Členské štáty sa vyzývajú, aby všetkým zamestnancom poskytovali všeobecnú odbornú prípravu na zvýšenie povedomia a špecializovanému personálu odbornú prípravu, aby dokázali rozpoznať náznaky radikalizácie v počiatočnom štádiu. Členské štáty by mali takisto zvážiť poskytnutie primeraného počtu dobre vyškolených väzenských kaplánov vyznávajúcich rôzne náboženstvá.
- (86) Členské štáty by mali zaviesť opatrenia na zabezpečenie programov zameraných na rehabilitáciu, deradikalizáciu a ukončenie teroristickej a násilnej extrémistickej činnosti vo väzniciach v rámci prípravy na prepustenie. V období po prepustení by mali zaviesť programy na podporu reintegrácie väznených osôb odsúdených za teroristické a násilné extrémistické trestné činy.

MONITOROVANIE

- (87) Členské štáty by mali oznámiť Komisii opatrenia, ktoré prijali v nadväznosti na toto odporúčanie, do 18 mesiacov od jeho prijatia.

V Bruseli 8. decembra 2022

Za Komisiu
Didier REYNDEERS
člen Komisie
